

ալ տձև , վտիտ ու երկայնաձև , և առե-
լի հնգետասաներորդ դարուն անհմուտ
գրչաց ձեռագրին նման : Եղբայրսի տը-
պագրութեամբ Լ'ջթարաց գիրք կամ
վարդապետութիւն մըն ալ կայ , որոնք
գուցէ Լ'բգարեան տպագրութիւննե-
րէն ալ հին ըլլան . բայց ստոյգ տեղե-
կութիւն մը չունենալնուս՝ որոշ բան մը
չենք կրնար զրուցել :

Բայց այս գիտենք որ Լ'բգարէն գրե-
թէ երեսուն տարի առաջ՝ յամի տեառն
1539 , թեպէտս Լ'մբրոսիոս անունով
Փաւիացի արևելեան լեզուաց հմուտ
վարժապետ մը՝ հաւաքմունք կամ ծաղ-
կաքաղ տպագրեց արևելեան լեզուաց՝
ինչպէս որ հաւանական կ'երևնայ , Փա-
ւիաքաղքին մէջ : Գրքին սկիզբը՝ Բաղ-
դէացուոց ու Լ'սորուոց լեզուին այբու-
բենը դրած է . ետքն ալ անոնց գրքե-
րէն քանի մը ընտիր հատուածներ՝ հան-
դերձ լատին թարգմանութեամբ : Լ'նոնցմէ
վերջը գրքին 142 իջին ու երեք-
տասաներորդ գլխոյն մէջ՝ մեր հայերէն
տառերուն վրայ կը սկսի խօսիլ : Եւ իսկ
հայաստանի վրայ համառօտ աշխար-
հագրական տեղեկութիւն մը դնելէն
ետքը՝ մեր այբուբենը կը շարէ լատի-
նագիր հնչմունքներով . ետքը կը սկսի
անոնց յատկութեանցը վրայ խօսիլ , ին-
չուան 174 երեսը : Լ'նոնցմէ ետքը քա-
նի մը ամբողջ երես հայերէն հատուած-
ներ կան լատինական թարգմանու-
թեամբ : Լ'յս գիրքը քառածալ գիրք
ունի , մագուր տպագրութեամբ . մեզք
որ հայերէն գրերը լատինականին գեղեց-
կութիւնը չունենալէն զատ , տպագրու-
թեան անթիւ սխալագրութեամբք ալ
լեցուն է : Երևենայ թէ ասոնցմով և
կամ ասոնց հետևողութեամբք՝ Ռիփո-
լայ իր հայ և լատին քերականութիւնը
տպագրեր է Ս'իլանքաղքին մէջ 1624ին ,
ինը տարի ետքն ալ իր հայ և լատին
բառգիրքը Փարիզու մէջ : Լ'յն զրոյ
գաղափարներուն ինչ ըլլալը չենք գի-
տեր . հաւանական է որ կորսուած ըլ-
լան :

Լ'սկէ ետքը եղած տպագրութեանց
մէջ ժամանակագրական կարգ պահելը

դժուարին ըլլալով՝ առանձին առանձին
քաղաքաց մէջ հաստատուած տպարան-
ներուն վրայ խօսինք համառօտիւ :

(ՄԵՍԵՍԵՆ ՌԻՐԻՇ ԱՆԳԵՄ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ Ե .

Բ'յգելէի . — Զ'ար . — Լ'բգարէն . —
Ղ'նի . — Ղ'արեշուր . — () շէ . — Լ'յըն-
ծորաշուր . — Տանջաշուր . — Ո'գելէի ը-
յգելէի . — () շարէ . — Ս'եշուրաշուր . —
Բ'այաի . — Լ'սահուէ . — Զ'իւրաշ . —
Զայ :

Ս'ԱՐԴՍ ըմպելիք խմելու ատեն ,
չափաւորութիւնն ու խոհեմութիւնը
ձեռքէ պիտի չձգէ : Երակուրը խիստ
շատ ուտուելով ծանր հիւանդութիւն-
ներ կրնայ պատճառել , երբեմն ալ մահ .
չափազանց ըմպելիքն ալ ուրիշ կողմա-
նէ սոսկալի հետեւանքներ ունին , որով
հետեւ բոլոր խեղճերնիս կ'աւանդեն ու
անբան անասնոց կը հաւասարցնեն ըզ-
մեզ : Զկայ այնպիսի մոլութիւն մը որ
զմարդս այնչափ արհամարհելի ընէ ինչ-
պէս գինեմոլութիւնը : Եւ իրաւցընէ ,
գինեմոլ մարդուն վրայ ինչ համարում
կրնայ մէկը սնենալ , ինչպէս կրնայ ա-
նոր վստահիլ երբ մտածէ թէ գինեմո-
լութիւնը ամէն տեսակ անխելքութեց
ու զեղխութեանց աղբիւրն է : Որչափ
գործաւոր , արուեստաւոր մարդիկ ա-
ռանց մտիկ ընելու իրենց որդւոցը խեղճ
ձայնին որ իրենցմէ հաց կ'ուզեն , շա-
բաթուան մը վաստակածնին կ'երթան
գինեմոլներու մէջ իրենց մոլութեա-
նը կը զոհեն : Որչափ անխոհեմ երի-
տասարդներ ալ կան , որ փոխանակ հո-
գւոյ ու մարմնոյ այնչափ օգտակար կըր-
թութեանց ետեւէն ըլլալու , կամաց
կամաց իրենք զիրենք գինեմոլութեան
կու տան , որով ամէն պարտքերնին ալ
կը մոռնան : Ո'հ , ամէն բանէ աւելի աս

ամօթալից ախտէն փախչելու է, որ ինչուան զմարդ իր աչքին առջևը անարգ կ'ընէ, ու պիղծ անասնոց կը հաւատարցընէ՝ որ հրեշտակաց նմանելու համար ստեղծուած է: Բնութեան բարեքը վայելենք, բայց նայինք որ անոնք մեր փաստելուն պատճառ չըլլան:

Բնոյ հանրապէս բնութիւնները զովացուցիչ, սննդարար, համեղ կամ ոգելից են:

Պարզ ջուրը ծարաւ կ'անցընէ, ստամոքսին մէջի կերակուրը կը զատէ ու մարսողութիւնը կը դիւրացընէ:

Բնօրէն ջուրը ամէն ջրէն աւելի առողջարարն է. վասն զի զուտ կ'ըլլայ, մէջը քիչ մը օդ ու ածխային թթու կազ ունի, որով և ախորժելի համ մը կ'ունենայ ու աւելի թէթեւ է:

Չիւնի ջրին մէջ ամենեւին օդ չկայ. անոր համար անհամ, ծանր ու դժուարամարս է: Բայ ջրէն զգուշանալու է:

Ջրէղջի՝ ջուրն ալ անձրեւի ջրին ամէն աղէկութիւնները կրնայ ունենալ՝ թէ որ անձրեւը սկսելուն պէս մէկէն ջուրը ջրէղջին մէջ չթողուի. վասն զի առջի եկած ջուրը վերէն իջնալու ատեն օդուն մէջ որչափ որ բան գտնայ, կ'առնէ հետը կը բերէ, անով շուտ մը ջրէղջի մաքուր ջուրը կ'ապականի, մանաւանդ տաք ատեն: Այլ երջապէս ջրէղջիները մաքուր պահելու համար ամէն հարկաւոր զգուշութիւնները ընելու է:

Բնօրէն ջուրը անձրեւի ջուրն է որ գետնի տակ կը զտուի, և երբոր առջևը արգելք մը կուգայ որ չկրնար ճամբան առաջ տանիլ, տեղ մը կը ծակէ, դուրս կ'ելլէ: Բայ ջրին մէջ ալ կայ օդ, ածխային թթու կազ, և ասոնցմէ ալ զատ քիչ մը կրային ածխուտ և քլորային սուտա:

Հորի ջուրն ալ թէպէտ նոյն սկիզբը ունի, տակայն վազուկ չըլլալով՝ խորունկ տեղ մը լճացեալ կեցած է, որով եթէ անոյշ ալ ըլլայ՝ դարձեալ խմելու այնչափ չի դար:

Թէ որ գետին յատակը աւազուտ է,

ջուրն ալ անցնելու ատեն զտուելով՝ մաքուր ու առողջարար կ'ըլլայ. բայց քաղաքներու մօտենալով և կամ անոնց մէջէն անցնելով՝ մաքրութիւնը կը կորսընցընէ ու ամէն տեսակ աղտոտութեամբ՝ որ մէջը կը նետեն՝ կը լեցուի: Երէն մաքրուելու համար ժամանակ պէտք է որ երկար ատեն վազելով ան փաստակարհութիւնը ձգէ ու նորէն առջի մաքրութիւնը առնէ: Այլապէս մը մէջէն անցած գետին ջուրը աւելի շուտ մաքրելու համար պէտք է թանձր աւազի մը մէջէն անցընել, ուր օտար նիւթերը ձգելով կը մաքրուի ու կը զտուի: Իսկ թէ որ ջուրը քիչ ըլլայ, կակուղ կամ ծակոտիկէն քարէ և կամ ածուխի փոշիէ անցընելով՝ նոյնպէս կը զտուի: Եւ որովհետեւ ասանկ զտուելու ատեն ջուրը մէջի օդը կը կորսնցընէ, պէտք է ան գործողութենէն ետքը ջուրը կամ ծեծել և կամ բաց թողուլ որ օդ առնէ:

Ճերու, լճակներու և մանաւանդ ճահիճներու ջուրը անմաքուր ու փաստակար կ'ըլլայ. և պատճառը ան է որ գրեթէ անշարժ կեցած է, մէջն ալ անդադար կենդանիներ և ուրիշ բաներ կ'իյնան ու ջուրը կ'ապականեն:

Երբ ջուրը աղի ու անախորժ է, երբուն աղիութեան պատճառը աս է որ մէջը միշտ կը գտնուի լուծուած ջրաքայրային թթուութ, սոստայի ծծրմբուտ, մագնեսիա և կիր: Եթ օգնութիւն կ'ըլլար նաւորդաց թէ որ ծովի ջուրը կարենային անանկ զտել որ խումուի. բայց դժբաղդաբար ինչուան հիմայ գոհ ըլլալու հնարք մը չէ գտնուած:

Այլ շատ ջուր պէտք է մէկէն խմել և ոչ ալ խիստ շուտ խմել. վասն զի ան ատեն առանց լորձուկի հետ խառնուելու կը վաղէ ստամոքսը կը մտնայ, անոր գործողութիւնները կը դադրեցընէ ու վրայի խոնաւ թաղանթը կը պաղեցընէ. ասկէջ շուտ մը կշտին ու փորուն վրայ եղած խոնաւ թաղանթներն ալ կը պաղին: Բայ վայրկեանական պաղութենէն ետքը, տաքութիւնը շուտ մը կը յաղթէ, ու սաստիկ կերպով կ'աւելնայ. անկէջ կը պատճառին զանա-

զան տեսակ հիւանդութիւններ, թորի, կուրծքի, փորու ու նաև՝ բորբոքումն աղեաց. և այսպիսի հիւանդութիւնները շատ անգամ բժշկական զեղերով ալ չեն անցնիր:

Ստամոքսը դրեթէ միշտ գաղջ ջուրը դուրս կու տայ. անոր համար է որ սիրտը ետ բերելու համար գաղջ ջուր կը խմցնեն:

Տաք, եռացած ջուրը քիչ մը որ խումուի՝ սաստիկ բնութիւնը կը գրգռէ ու կը քրտնեցնէ:

Բրդանակը կամ մնի ջուրը տեսակ տեսակ կրնայ ըլլալ: Թէ որ խոտեղէնի ջրով ըլլայ արգանակը, մէջը քիչ մըն ալ կարագ ու աղ դրուելով՝ զովացուցիչ կ'ըլլայ ու քիչ սննդաբար:

Հիւանդաց աստիճանաբար ուժ տալու համար կրնայ նաև թեթև ու հիւթալից արգանակներ շինուիլ հորթու մնով, վառեկի, գորտի ու խեչտիառի՝ ջրով, որոնց մէջ կրնայ նաև քիչ մը աղատքեղ կամ թրթնջուկ դրուիլ:

Ինդհանրապէս պարարտ արգանակները աւելի սննդաբար են քան թէ անժուր՝ արգանակները: Բայց միշտ զգուշանալու է որ աս արգանակներուն մէջ պղպեղ կամ մեխակ չդրուի, որ կծու կամ գրգռիչ չըլլան:

Բրդանակներու մէջ տարբեր նիւթեր դրուելով՝ տեսակ տեսակ ապուրներ ալ կ'ըլլան:

Հացածան՝ կամ հացէ շինած ապուրը արգանակէ աւելի սննդաբար չէ. ասոր հացն ալ ըստ կարի թեթև ու սղնիւ ըլլալու է:

Ինդեղէններու ճգմածովը շինուած ապուրները ամենէն առողջարար կը սեպուին. վասն զի անոնք արգանակին զիւրութիւնը կը բարեխառնեն, անժուր արգանակներուն ալ թթուութիւնը կը պակսեցնեն:

Վինին տեսակ մը ըմպելի է որ շաքարոտ պտուղներուն ջրովը կը շինուի, մանաւանդ խաղողի:

Վինիին մէջ հարիւրին եօթնէն ին-

չուան քսանը հինգ մասն է ալբոու կամ օղի, տորտային թթու, մալեան թթու և քիչ մը իւղ, որ ինչ և իցէ գինույ անուշահոտութեանը պատճառ կ'ըլլայ:

Բլբոու կամ ոգիք կ'ըսուի խմորեալ ըմպելիքներէն հանուած ոգելից օղին. ասոր մէջ հարիւրին $34\frac{1}{4}$ թթուածին է, 52 ածխային կազ, ու $13\frac{3}{4}$ ջրածին:

Վինին երբոր չափով խմուի, թեթև կը գրգռի զօրութիւն մը ունի ու շատ առողջարար ըմպելի է: Բայց երբոր չափէ դուրս խմուի, բնութիւնը սաստիկ գրգռելով տակնուվրայ կ'ընէ ու այլևայլ հիւանդութիւններ կը պատճառէ, մանաւանդ ամօթալից գինովութիւնը, որով մարդ բոլորովին ինքզինքը մոռնալով՝ մեծի ու պզտիկի առջև խայտառակ կ'ըլլայ, մարդկութենէ կ'ելլէ ու անասնոց կը հաւասարի:

Վինին սաստիկ արգելելու է անոնց որոնց ստամոքսը ու շնչառութեան գործարանները տկար և կամ տկարանալու պատրաստութիւն ունին. այնպիսի ատեն գինի խմելը կրակի վրայ ձէթ լեցնել է:

Բը ըմպելին անանկ հարկաւոր չէ որ առանց անոր չըլլայ, և կամ չխմելը փառասկար ըլլայ. մանաւանդ տղոց համար բոլորովին ալ անօգուտ է, վասն զի այնպիսի հասակի մէջ ամենեւին իրենք գրգռիչ բանի մը կարօտութիւն չունին:

Վարեջուրը կամ կասկաջուրը՝ խմուած ըմպելիք մըն է որ ամէն տեսակ արմտիքէ կրնայ ըլլալ, բայց ի որովմէն: Եւրոպայի մէջ վարեջուրը գարիէ, ցորենէ, հաճարէ, ու վարսակէ կը շինեն. հնդկաստան բրինձէ կը շինեն. Թաթարստան կորեկով՝. բայց Եւրոպայի մէջ բուն գարիով ու տեսակ մը բաղեղով՝ կը շինեն: Եւրոպացիք շատ տեղուանք հասարակ ջրի տեղ, մանաւանդ հիւանդութեան ատեն, մատուտակը՝ կը խաշեն ու անոր ջուրը կը խմցնեն որ անուշ ալ կ'ըլլայ:

1 ՏՃ. Պիւս, արքա աստու:

2 ՏՃ. Տաւու:

3 ՏՃ. Աւիւ, Կեմէ:

4 ՏՃ. Միլան, Կեմէ:

1 ՏՃ. Չաղաօղ:

3 ՏՃ. Թիւիլ:

2 ՏՃ. Եալա:

Վաղղիացւոց գարեջուրը թեթեւ է , քիչ եփած , քիչ խմորած , շատ ածխային թեթու կը հանէ ու շուտով կը քայխի : Երբոր մէջը բաւական բաղեղ դրուած է , զովացուցիչ կ'ըլլայ , սննդաւորար ու քիչ մըն ալ գրգռիչ , ծարաւ կ'անցընէ ու մարսողութիւնը կը դիւրացընէ : Սըրախտուն ալ որ խմուի՝ բորբոքումն պատճառող հիւանդութեանց դէմօգտակար է :

Ինքզինացւոց գարեջուրը աւելի ուժով ու գրգռիչ է . մարդուս վրայ սաստիկ կ'ազդէ ու գինիէն աւելի կը գինովցընէ :

Երբոր գարեջուրը աղէկ շինուած է ու չափով խմուի , ոչ երբեք ֆնաս կ'ընէ . միայն թէ կրնայ չափազանց գիրութիւն պատճառել :

() ղիին՝ գլխաւոր մասը ալքոոլ է , ու կը շինուի թորանոցէ՝ անցընելով , և ալքոոլի ու ջրի հետ հաւասար չափով մը խառնուելով :

Ի՞մէն անգամ երբոր շաքարը չափաւոր տաքութեամբ ջրի մէջ խմորուող նիւթերու հետ գանուի՝ ալքոոլ կը պատճառի :

Շատ ֆնասակար նախապաշարում մը կայ ռամկայ մէջ որ պէտք է վերցընել , և աս է որ կը կարծեն թէ առաւօտը անօթի փորանց օղի խմելը շատ օգտակար է : Իրաւ է որ աս ըմպելին ստամոքսը կը գրգռէ և անոր ուժ կուտայ . բայց թէ որ մարսուելու հաստատուն կերակուր չկայ՝ ստամոքսը փուճ տեղը կ'աշխատի ու կը հոգնի . ընդ հակառակն թէ որ կերակրէն ետքը քիչ մը օղի առնէ մարդ բերանը , մարսողութիւնը կը դիւրանայ , ստամոքսին ալ աշխատութիւնը կը քիչցընէ : Բայց որչափ կարելի է քիչ գործածելու է աս ըմպելին , վասն զի մէջը խիստ շատ ալքոոլ կայ , ու մէկալ ամէն տեսակ ոգելից ըմպելիքներէն ֆնասակար է . վասն զի անոնց մէջի ալքոոլին մասունքը ջրով , շաքարով և այլևայլ համեմներով խառնուած է :

Ինքհանրապէս ամէն տեսակ ոգելից ըմպելիքներէն պէտք է զգուշանալ , մաշականդ օղիէ , որ դժբաղդաբար շատ տեղ սովորական ըմպելի մը դարձած է , մանաւանդ արեւելք , վասն զի մարդուս ներքը կ'այրէ կը մրկէ :

Խնձորի ջուրը խմորուելով տեսակ մը ըմպելի կ'ըլլայ որ խնձորաջուր կամ խնձորօղի կ'ըսուի , ու խաղող չգտնուած երկիրները գինիի տեղ կը գործածուի , ինչպէս Վաղղիոյ հիւսիսային ու արեւմտեան կողմերը : Երբոր դեռ անուշ է աս խնձորօղին՝ մաքրողական զօրութիւն ունի . բայց երբոր շաքարը ալքոոլ կը դառնայ , ան ատենը ճերմակ գինիներու յատկութիւնը կ'առնու :

Տանձաջուրը կամ տանձօղին խնձորօղիէն աւելի թեթեւ է , քիչ սննդաւորար ու աւելի ոգելից . թէ որ շատ խմուելու ըլլայ՝ ջրերու ֆնաս կուտայ :

Մեղրաջուրը կամ մեղրօղին՝ կը շինուի մեղրը խմորելէն ետքը ջրի մէջ լուծելով : Սրի մէջ այնչափ մեղր լուծելու է որ հաւկիթ մը մէջը ձգես նէ տակը չերթայ . ետքը բոլորը կ'եփեն կը խմորեն , և մէջը գոյացած ալքոոլը ըմպելոյն ոգելից ու գինովցընող յատկութիւն մը կուտայ :

() շարակը՝ կամ շարաբը կը շինուի՝ շաքարին վրայ կրկին ծանրութեամբ ուրիշ մը և իցէ հեղուկ լեցընելով ու մէկ տեղ եփելով ինչուան որ քիչ մը թանձրութիւն առնէ : Շատ անգամ բըժիշկները իրենց դեղին սաստկութիւնը օշարակով կը բարեխառնեն :

Խաչուէն , չիբուլթն ու չայը համեմային ըմպելիքներ են , որոնց դառնութիւնը կօտրելու համար մէջը շաքար ու կաթ կը դնենք :

Խաչուէ ըսուած ախորժահամ ըմպելին մեղմ կերպով ջրերուն ուժ կուտայ , և ուրիշ ըմպելիքներէն քիչ ֆնաս կ'ընէ : Չափով առնուելու որ ըլլայ՝ մեղմով ու ախորժելի կերպով ստամոքսը կը տաքցընէ , մարսողութեան կ'օգնէ , արեան շրջանը կը զօրացընէ , մտաց գոր-

ծունէութիւնը կ'արթնցնէ, սիրտը կը բանայ ու միտքը կը սրէ : Ի՞նչ ըմպելին աւելի կը յարմարի հիւթեղ ու մազասային խառնուածք ունեցողներուն, անոնց որ գէր են ու միանգամայն տկար ու վատառողջ, որ կերածնին դժուարաւ կը մարսեն, և վերջապէս ուսումնականաց ու շնչարգել մարդկանց :

Խոսհուէն օգտակար չէ պատանեաց, արիւնային, մաղձային և կամ սեւամաղձային խառնուածք ունեցողներուն, նիհար, ջղոտ ու դիւրագրգիռ մարդկանց, անոնց որ կերակուրը շուտով կը մարսեն, և կամ մորթի և արեան հիւանդութեանց ենթակայ են :

Ինոնք որ մէյմը վարժած են խոսհուէ խմելու, կը հարկադրին միշտ խմելու. բայց որչափ ալ ախորժելի ըլլայ խոսհուէն, խմել չսկսողներուն խրատ կու տանք որ չվարժին :

Կայելու է ըստ կարի որ խոսհուէն շատ թանձր չըլլայ :

Չիբոլաթը կը շինուի քաբաոյի բոհրած կուտերովը, շաքարով ու այլ և այլ համեմներով, ինչպէս են կինամոն՝, վանիլիա, ևն : Չիբոլաթը խոսհուէին չափ գրգռիչ չէ, բայց աւելի աննդարար է՝ մէջը աւելի խիւս ու համեմային եղ ունենալուն համար : Չիբոլաթին աղէկութիւնը շինելուն կերպէն ալ շատ կախուած է : Երբոր քիչ բոհրուած ըլլայ՝ զօրացուցիչ է, այսինքն շատ սրնունդ կու տայ ու դիւրամարս է. երբոր աւելի բոհրուի, գրգռիչ կ'ըլլայ ու մարսողութիւնը կը դիւրացնէ : Խսկ երբոր գէշ շինուի՝ դժուարամարս ալ կ'ըլլայ. և աս է թերեւս պատճառը որ չիբոլաթը ոմանց դժուարամարս կու գայ. անոնք աղէկ կ'ընեն որ վրայէն ջուր խմեն :

Շայը թէ որ թեթեւ եփուի, այսինքն շատ ջրին մէջ քիչ չայ դուրի, կրնայ մարսողութիւնը դիւրացնել. իսկ թէ որ թանձր ըլլայ՝ կը գրգռէ ու ջղոտ մարդկանց վրայ սաստիկ այլայլութիւն կը բերէ : Չինացիք շատ կը գործածեն

չայը, նոյնպէս նաեւ շատ հիւսիսային ազգեր : Եւրոպայի մէջ չայի գործածութիւնը 1666էն ի վեր մտեր է :

Վինիի քացախը ամէն քացախէ աղէկ է. ասիկայ ալ մէկալ թթուներուն պէս զովացուցիչ, անդացուցիչ, ու գրգռիչ է, թէ որ շատ բարկ ըլլայ : Քացախը մարդուս փորոտեաց վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի, և աս բանս անկէջ ալ յայտնի կ'երևնայ որ գէր մարդիկ երբոր շատ քացախ խմեն՝ կը սկսին նիհարնալ : Քացախը ամէն բանի մէջ ալ չափով գործածելու է : Չրախառն քացախը փնասակարութիւնը կը կորսնցընէ ու ամէն տեսակ թթուաշ ըմպելիքներու տեղ կրնայ գործածուիլ :

Եղրախառն ջրին մէջ քանի մը կաթիլ քացախ որ դնես՝ առողջարար ըմպելի մը կը դառնայ, մանաւանդ փոխադրական ջերմերու ատեն :

Ի՞նչ գլուխը լմնցնելէն առաջ կ'ուզեմ հասկըցնել, թէ գինեմոլութիւնը ինչ ամօթալի սովորութիւն է, և թէ ոգելից ըմպելիները ինչ սոսկալի հետեւանքներ կ'ունենան երբոր չափէ դուրս խմուին :

Վինովութիւնը միշտ մարդուս ուղեղին վրայ այլայլութիւն կը բերէ : Ինդհանրապէս գինովութենէ առաջ մարդուս վրայ չափէ դուրս տաքութիւն ու կարմրութիւն կու գայ, երեսը, վզին և քունքերուն երակները կ'ուռին, համառութիւնը, տեսութիւնն ու լսելիքը կը տկարանան ու կը կորսուին. և գինովը սաստիկ ծարաւը անցընելու մըտքով՝ անդադար գինի կը խմէ : Կանջները կը խօսին, և ինքը ոչ իր ձայնը կը լսէ և ոչ ուրիշներունը. աչուրները կը խողորին ու արցունք կը թափեն. ամէն բան երկուք կը տեսնէ, միտքը կը թմրի ու գլուխը կը պտրտի. լեզուն կը ծանրանայ ու կակաղելով հազիւ կը խօսի. մտածութիւնները կը խառնափնդորին, մէկ խօսքը մէկալին չյարմարիր, և ան ամէն գէշ յօժարութիւնները որ խելքով ու ամօթով կը սանձուէին, համարձակութիւն կ'առնեն : Արի շրթութիւնը կը կախուի ու բերնէն լորձոնք

կը վազէ , քիչ մը շարժմունք որ ընէ՝ սիրտը ետ կուգայ . ոտքի վրայ չի կրնար կենալ , ու ոտք ալ ելլէ նէ՝ հաւասարակշռութիւնը շուտ մը կը կորսնցընէ , ծանրութեամբը գետին կ'իյնայ , ոչ կ'ուզէ ոտք ելլել և ոչ ալ կրնայ :

Ընդամենը կ'ըլլայ գինով և ոգեւորւած ըմպելիքներով ինքզինքը կորսնցուցած ու անբան դարձած մարդը , ուրիշներուն ծիծաղելի և ինքն իրեն նախատինք :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տեսարանացոյց Գործի՝ :

ՏԵՍԱՐԱՆԱՑՈՅՑ Գործին ամենացոյց՝ ըստած Գործւոյն տեսակ մըն է , որոյ արգասիքը աւելի ընդօրինակութեան կանոններէն և պայծառ լուսաւորութեան մը առաջ կուգան , քան թէ ոտայնաձեւներէն : Արցունքն է այլ և այլ բնական կամ արուեստական երեւելի տեսարաններ , ինչպէս ջրվեժ , ծառազարդ ճեմեր , զարմանալի շէնքեր , հրաբուխներ , նաւահանգիստներ , և այլն : Վիտորը կը կենայ պլտիկ պատուհանի մը ետեւ աչքը վրան դրած , և այս պատուհանը հաստատուած է սենեկին տախտակամած պատին վրայ՝ որ սե ներկած պիտի ըլլայ , իսկ սենեակը պէտք չէ որ շատ լուսաւոր ըլլայ : Թէ որ Գործին յարմար դիրքով դրուի , անանկ կը զուարճացնէ տեսնողը որ կարծես թէ բուն տեսարանը դիմացդ է : Տեսարանացոյցը կատարելագոյն ընելու համար հարկաւոր են աս դիտողութիւններս . ա . Տեսարանին պատկերը շինուած պիտի ըլլայ ընդօրինակութեան կանոններով , ու ամէն թերաստուեր գոյներով , և որչափ ընտիր ըլլայ քաշուածքը , այնչափ աւելի աղէկ կ'երեւայ Գործւոյն մէջ : Բ . Ստ պատշաճի լու-

սաւորութի արեւու կամ ցորեկուան պայծառ լուսովը . բայց պէտք է զգուշանալ որ չըլլայ թէ լուսաւորող լոյսը զարնէ ուղղակի դիտողին աչքին , հապա տեսարանէն ցուցածը : Դ . Պատուհանը՝ որուն վրայ դիտողը աչքը բռնած է , պիտի ըլլայ տեսութեան կէտին վրայ , որոյ ուղղութեամբը քաշած է նկարիչը զառարկաները , վասն զի այս դիրքով կը տեսնայ քաշուած առարկաները այն տեսաբանական անկեամբ , ինչ անկեամբ որ կը տեսնար բուն առարկաները՝ թէ որ անոնց մօտ երթալու ըլլար : Դ . Ընդհանրապէս կանոնաւորուած պիտի ըլլայ տեսութեան չափը , որ պատկերին շրջանակը չտեսնուի , հապա միայն առարկայէն եկած ճառագայթները ընդունի :

Տեղը կամ սենեակը , որոյ մէջ որ այս երեւոյթները կը ցուցուին , բաժնուած է շիտակ տախտակամած պատով մը , որոյ դիտողներուն կողմը եղած երեսը սե ներկուած է , իսկ մէկալ կողմը ճերմակ , կամ ճերմակ թղթով պատած , ու այս ճերմակ կողմը անանկ պէտք է դնել՝ որ դրսի պատուհաններէն ընդունած լոյսը ցողացնէ նկարուած պատկերին վրայ , որ իր բնական դիրքին յարմար յենարանի մը կռնած է : Ե . Ստ տախտակիս վրայ կը շինուի կողք կամ քառակուսի՝ իրեքէն ինչուան չորս բաժնաւոր մեծութեամբ ծակ մը , և այս ծակին մէջ կը հաստատուի այնչափ երկայն խողովակ մը ներսը սե՝ որ կարենայ բովանդակել իր մէջը պատկերին ամբողջ մեծութիւնը , զոր այնպիսի դիրքով պէտք է կեցնել խողովակին դիմացը , որ միշտ անխախտ մնայ նկարչին ընտրած տեսութեան կէտին վրայ : Արդրուի այս խողովակիս բերանը ոտայնաձեւ մը , որոյ վառարանին երկայնութիւնը պիտի ըլլայ 18^ն ինչուան 24 բաժնաւոր , անանկ յարմարցնելով այս ոտայնաձեւը՝ որ միշտ պատկերը ոտայնաձեւին վառարանին վրայ իյնայ : Ե . Ստ ոտայնաձեւը լուսոյ ճառագայթները ժողվելով խիստ առատութեամբ կ'ուղղէ աչքին ըրբերուն , ու ասանկով կ'աւելցնէ